

Iako izdavačima treba uputiti komplimente zbog činjenice da su jednu publikaciju ovoga tipa učinili dostupnom širem čitateljstvu u nas, glede nekih aspekata realizacije potrebno je uputiti im i neke primjedbe.

Prije svega, šteta je što knjiga nije nekim manjim intervencijama prilagođena čitateljstvu kojem se obraća (npr. dodatkom koji bi čitatelje upoznao i s hrvatskim ekološkim grupama, organizacijama, pokretima i udruženjima, itd.). Nadalje, kredibilitetu izdavača i vjerodostojnosti njihove namjere svakako ne bi išlo na štetu da je knjiga tiskana na recikliranom papiru i s neplastificiranim koricama. I napokon, ukoliko tvrdnju iz impresuma da će HarperCollins Publishers poticati sadnju dva nova drveta za svako srušeno drvo upotrijebljeno za proizvodnju ove knjige (a u što svakako imamo razloga sumnjati) možemo smatrati tek slučajnim previdom i nespretnošću, reklama »INE« prisutna na koricama ipak je stvar dobrog ukusa.

Dominique Bratović

Jenny & Malcolm Massey

ABOUT THE URBAN ENVIRONMENT

A Cross-Curricular Resource Book for Geography, Environmental Education, Humanities and Science Sources

Hobsons Publishing PLC in association with the Civic Trust and sponsored by McDonald's Restaurants Ltd, Cambridge, 1990, 47 str.

Ekspanzija literature o okolini osnažena je izdavaštvom popularnih publikacija koje tumače pojedine pojave i probleme, pozivaju na njihovo rješavanje i na to i upućuju. Većina je izravno didaktička, namijenjena raznim uzrastima; i ona za mlade i za starije slijedi obrasce i pred-

loške suvremenih udžbenika i priručnika. Njihovi su izdavači najčešće državne i ne-državne institucije za brigu o okolini kojima je izdavaštvo ionako među važnim programskim zadacima. Posebne publikacije prate pojedine prilike i događaje – kada se pojačano želi izazvati učinke: od protesta prema izgradnji ili radu ekološki riskantnih objekata do predizbornih kampanja itd. Takve publikacije umjesnije je svrstati u propagandne budući da se veliki kemijski koncerni npr. ili kompanije za izgradnju postrojenja za proizvodnju nuklearne energije predstavljaju javnosti i posebnim publikacijama kao zaštitnici i provoditelji zaštite i unapređenja okoline – vješto uključujući u njih komercijalne i druge svoje interese.

Takve publikacije pozivaju na oprez ali izazivaju i znatiželju jer su u pravilu marketinški dobro i zanimljivo postavljene i oblikovane, a ne može im se odreći zbiljski doprinos u edukaciji i informiranju o okolini.

Neočekivano je kad se među izdavačima naide na ime koje se neposredno ne povezuje s ekološko-okolinskom problematikom, kao što je to npr. i poznati lanac McDonald's restorana za brzu konzumaciju.

Doduše, »briga za okolinom« (kao i briga za podupiranjem umjetnosti radi smanjenja porezne osnovice) razumljiva je u općem poslovnom ponašanju na tržištu, a korporacija kao McDonald's svoj ekološki interes može usmjeriti i na nekoliko posebno relevantnih točaka: prirodnost prehrane, reduciranje ambalaže, energetski utrošak proizvodnje, *fast food* postavu i sprovedbu urbaniziranog življenja, itd.

U publikaciji **About the urban environment** interes McDonald'sa je zastupljen drukčije: diskretno – fotografijom nekoliko scena i objekata gdje se usputno opaža i svuda prisutan lokal McDonald'sa, ali i izričito – predstavljanjem ponude ove kompanije u velikom novom opskrbnom centru (»Metro centar«) na sjeveru Engleske – uz druge

snažne investitore (Mark and Spencer, C&A, Gateway, BHS Habitat itd). Ova poslovna realizacija odabran je primjer za ilustraciju matrice urbane regeneracije u trećem, završnom dijelu publikacije: *Issues of the urban environment*. Poboljšanje okoline (*environmental improvement*) smatra se samo jednim od činilaca urbane regeneracije. Ostali se odnose na poduzetničke (*job creation, professional expertise, partnership, funding*) i društvene činioce.

U ovom dijelu publikacije (gdje je uz Metro centar predstavljeno još nekoliko konkretnih lokacija u Velikoj Britaniji) primijenjena je slijedeća didaktična metodologija: koncizan prikaz sadašnjeg stanja i planiranih promjena, poticanje na razmišljanje o alternativama te donošenje hipotetske odluke o vlastitoj aktivnosti (*Things to think about — what can I do*).

Takav je pristup proveden dosljedno u čitavoj publikaciji. Što je to urbana sredina objašnjava se u prvom dijelu *What is the urban environment* — s poglavljima »The melting pot — ingredients of the urban environment«, »Culture in the environment«, »Settlements and their functions«, »Town development today«, »Your kind of town«, »Environmental quality«. Iza svake odrednice čitalac se poziva na vrednovanje idealne ili zbiljske situacije i na odluke o tome što bi sam nakon vrednovanja i analiza alternativa mogao učiniti.

Postupak nije zatvoren jer se predlaže i uvrštavanje novih i drukčijih varijabli od ponuđenih. Poticajna pitanja i preporuke su jasne i jednostavne, kao: možete li ustanoviti područja u vašoj sredini koja su se izmijenila posljednjih deset godina? Možete li objasniti zašto? Što mislite o nastalim promjenama? Ili: Koji detalji zgrada vam govore o njihovoj originalnoj namjeni i uporabi? Možete li nekim zgradama koje poznajete prepostaviti neku novu namjenu? Opišite najznačajnije razlike između Velike Britanije i neke druge znane vam zemlje! Izaberite neku zemlju o kojoj nešto znate za slučaj da biste se morali odlučiti, u slučaju emigracije, za

neku novu sredinu. Usporedite vaše odgovore s drugim.

Kad je riječ o kvaliteti urbane sredine naglašavaju se prirodne i arhitektonske (morfološko-topografske) značajke, ali se inzistira na kriteriju komunalne dostupnosti urbane infrastrukture (na komunalijama zajedničke, a ne na komunalijama individualne potrošnje izraženo još uvijek uobičajenim terminima u našem prostorno-razvojnog planiranju).

Najinstruktivniji je za nas drugi dio publikacije koji razmatra razloge promjena u urbanoj sredini (*Causes of urban environmental change*) i to naročito poglavlja »Planiranje i demokratska kontrola promjena«, gdje je jasno shematski proceduralno predstavljen standardni proces planiranja u Velikoj Britaniji, te »Zašto biste se trebali uključiti u planiranje?«, gdje je također jasno razloženo kakve su mogućnosti za svakog građanina da djeluje na tijek i ishod planerskih odluka koje se tiču urbane sredine: od učešća građanina u institucionaliziranim postupcima do učešća u udruženjima stanara ili drugim grupama za okolinu (*environmental groups*).

Da bi se tekstualno i slikovno predočeni (fotosi, sheme, tabele, upitnici) savjeti i upute mogli zaista iskoristiti, na raspolaganju su uz mali pojmovnik za točno razumijevanje teksta, adrese nekoliko značajnih institucija na koje se zainteresirani čitalac može obratiti radi detaljnijih informacija ili akcija. Jedna je od njih CIVIC TRUST organizacija čija se struktura detaljnije ne objašnjava (vjerojatno jer je općepoznata ili se iščekuju pozivi za nje-no detaljnije predstavljanje) no općenito radi se o građanskoj organizaciji za očuvanje i unapređenje kvalitete urbane sredine. Kao takva ova je organizacija suizdavač publikacije *About the urban environment* s profesionalnom idavačkom kućom (Hobson Publishing) a pod sponzorstvom već spomenutog McDonald's Restaurants Ltd.

Uočiti ovu publikaciju i upozoriti na nju čini se relevantnim upravo za nas. Takav

tip publikacija kod nas još nije proizveden. Sponzorstvo se, ako uopće, javlja kao mecenatski i nefunkcionalni priljučak publikaciji, umjesto da u nju bude ugrađeno tako da ne ugrožava njenu ozbiljnost i nepristranost, već da bude dobrim ilustrativnim primjerom.

Publikacija se uopće ne obraća (toliko u nas poznatim) deklarativnim apelima nego se nudi kao instrumentarij za razvijanje kritičkog prosuđivanja i imaginacije i to na nepretenciozan ali efikasan način — oslanjajući se pritom na razgovjetnu zakonsku regulativu i rasprostranjenu mrežu nužnih i korisnih adresa u planiranju i održavanju urbanih sredina.

Fedor Kritovac

SVJETSKA ISKUSTVA U ZBRINJAVANJU OTPADA

Ministarstvo zaštite okoliša i
Zbrinjavanje gradskog otpada,
Zagreb, 1991, 472 str.

Zbornik izvještaja/tekstova koji je pred nama čini dvadesetak priloga kojima se predstavljaju iskustva razvijenih industrijskih zemalja (Njemačka, Francuska, Velika Britanija, Švicarska), odnosno pojedinih pokrajina (Bavarska), te većih gradova (Bonn, Salzburg, München, Pariz, Beč) u rješavanju problematike zbrinjavanja komunalnih otpadnih tvari.

Temeljni koncept od kojeg se pošlo u spomenutim zemljama — uz manje ili veće razlike u operacionalizaciji — jest onaj koji ukazuje na neophodnost uvođenja cjelovitog sustava kao pretpostavke za rješavanje širokog spektra problema povezanih s problemom otpada. Prilozi u zborniku detaljno informiraju o svakom segmentu lanca zbrinjavanja otpadnih tvari: od aktivnosti sprečavanja nastanka otpada, preko iskorištavanja već proizvedenog otpada (»sekundarnih sirovina«), do tehnika i procedura zbrinjavanja i odlaganja neizbježnog preostalog otpada.

Posebna je pažnja u izboru izvještaja posvećena onima koji razmatraju prednosti i nedostatke termičke obrade (spaljivanja) otpada.

Problematika o kojoj je riječ u predstavljanim se studijama/izvještajima obrađuje interdisciplinarno: s tehničko-tehnološkog, ekonomskog, pravnog, te ekološkog aspekta.

Pored prikaza posebnih modaliteta kojima se svaki od navedenih segmenata integriranih sustava zbrinjavanja konkretizira (u nekim od priloga u formi jednostavnih savjeta i preporuka), izvještaji sadrže obilje statističkih podataka i grafičkih prikaza koji olakšavaju čitatelju oblikovanje okvira za usporedbu sa stanjem na ovome području u nas.

Tek ilustracije radi navodimo naslove nekih od priloga: »Politika zaštite okoline — Uloga spaljivanja kućnog smeća u zbrinjavanju otpada« (Izvještaj Saveznog ureda za zaštitu okoline Njemačke iz 1990. godine), »Koncept zbrinjavanja otpada 1988/89. glavnoga grada Bavarske«, »Iskustva Francuske i Pariza u zbrinjavanju smeća i posebno u termičkoj obradi smeća« (iz 1991. godine), »Otpad u Švicarskoj« (iz 1990. godine) itd.

Zanimljivo je da se kao autori priloga javljaju predstavnici različitih aktera, često suprotstavljenih u polemikama koje traju o ovoj problematici: predstavnici državnih struktura, službi za zbrinjavanje otpada, stručnjaci i građani.

Priredivač u uvodnom dijelu ističe da je zadatak ovog zbornika »da se u krugovima zainteresiranih ostvari povoljna klima za demokratsku raspravu u kojoj će se moći iznositi argumenti za i argumenti protiv«. Činjenica da u Republici Hrvatskoj takva rasprava tek započinje daje naročitu važnost objavljivanju ovog zbornika.

Tomislav Smerić